

JINDŘICH VOLEK

TŘINÁCT OSUDNÝCH DNŮ

**JOHN KENNEDY A NIKITA CHRUŠČOV
NA POKRAJI JADERNÉ ZKÁZY**

13

OSUDNÝCH
DNŮ

*Setkání Johna Kennedyho a Nikity Chruščova
na vídeňském summitu v červnu 1961.*

JINDŘICH VOLEK

TŘINÁCT OSUDNÝCH DNŮ

JOHN KENNEDY A NIKITA CHRUŠČOV
NA POKRAJI JADERNÉ ZKÁZY

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

© Jindřich Volek – heir, 2022

Photos © archiv autora, Library of Congress, jfklibrary.org,
Wikimedia Commons, 2022

Cover art © Lukáš Tuma, 2022

Drawings © Martin Ďásek, 2022

Czech edition © Nakladatelství Epoque, Praha 2022

ISBN 978-80-278-0088-9 (print)

ISBN 978-80-278-1223-3 (ePub)

ISBN 978-80-278-1224-0 mobi)

ISBN 978-80-278-1225-7 (pdf)

Lidstvo musí vymýtit válku dříve, než válka zničí lidstvo...

John F. Kennedy

OBSAH

PŘEDMLUVA	9	Jsou rakety v pohotovosti?	100
PŘEDTUCHA	11	McNamarovy alternativy	103
Ulice v dešti	11	Jackovo rozhořčení	106
Let majora Heysera	15	Stevensonův koncept	111
LIMITY DOROZUMĚNÍ		Iniciativa „bombardáka“	112
A DOHODY	19	V Connecticutu.	
„Milý“ senátor Kennedy	19	Viceprezident na Havaji.	114
Poslední rozhovor „tváří v tvář“	24	RADOSTI I STAROSTI	116
„Těžké bolení hlavy“	29	Gunilla	116
Riskantní nápad	32	Tikající bomba	118
„Ježka do katát“	36	Čtyřicáté paté narozeniny.	
Rozhodnutí z Jevksinogradu	40	Poslední schůzka.	120
SPLÉTÁNÍ UZLŮ	42	„Ta druhá žena“	121
Na nebezpečné cestě	42	Děvče mafiánů	123
Plán Anadyr	46	Mary a Mimi	126
Tajná mise do Havany	50	MEMORANDUM	
Skryté obavy	53	PRO DOMO SUA	129
„Kutuzov“ na Kubu?	56	Nelehká volba	129
Nevole Fidela Castra	60	Taylorův plán	133
Přes moře a oceány	61	Gromykovovo mlžení	137
Spor o ponorky	64	Porada v Modrém salonu	141
Prorocství	66	ZÁMĚRY GENERÁLŮ	144
FALEŠNÉ TRUMFY	68	Porada s náčelníky štábů	144
Dvě mouchy jednou ranou	68	„Ruský medvěd v pasti“	146
Sebedůvěra Kremlu	69	„Pane prezidente,	
Zneklidnění v Langley	71	jste v pěkné bryndě!“	150
Pozvánka Dobryninovi	75	„Okamžitě se vrať!“	152
První varování	80	„Zasloužíme si svůj plat“	156
Demarše	82	Mezi Skyllou a Charybdou	161
DILEMA	86	Blokáda nebo karanténa	165
„Asi nás čeká velký mráz“	86	Admirálový garance	167
Jak se zbavit Fidela Castra	87	Strohý list „předsedovi“	169
Výzva k „ráznému“ postupu	91	Rozhorlené elity	170
GAMBIT	94	ODHALENÍ	174
Je načase jednat!	94	„S Boží pomocí“	174
Výkonný výbor	97	Mobilizace	176

Flag Plot v akci	179	Incident nad Čukotkou	278
V Sargasovém moři	182	Osudná mise majora Andersona	281
Pohotovost 2. stupně	183	Prašť jako uhoď!	283
PŘELOM	186	„Vše visí na vlásku“	286
Karibská operace „podle plánu“	186	Chyběly jen vteřiny	289
Jobova zvěst	188	TROLLOPŮV MANÉVR	293
Průšvih	190	Válečná hysterie vzrůstá	293
„Nesmiřitelní“	193	„S tím tluchubou zatočíme“	295
Půlnoční zasedání	194	Nelhat si do kapsy	297
Nepříjemné probuzení	197	„Jak prostě“	301
Paradoxy Nikity Sergejeviče	200	Tvrdošijný Johnson	304
Výhrůžné komuniké	202	KLIMAX	306
Útěcha v bezradnosti	204	Interní supertajná schůzka	306
„Odstřelíme kormidla!“	207	Bod obratu?	309
TAJNÁ DIPLOMACIE	210	Nedočkavost generálů	313
Bolšakov, nebo Dobrynin?	210	Minuta do Soudného dne?	316
Setkání s Dobryninem	212	PROZŘENÍ	319
„Zkrátit perimetr karantény“	215	Osudná otázka	319
RIZIKA VE VODÁCH		Život, nebo prestiž?	321
KARIBIKU	218	Zmatený monolog	324
Neutralizace sovětských ponorek?	218	Hra o čas	325
<i>B-130</i> v obklíčení	222	Zkázonosná výzva	329
PRESTIŽ NEBO		V poslední chvíli	330
KOMPROMIS	227	Ať Fidel počká	333
„Diktát odmítáme“	227	KATARZE	336
U Thantova výzva	232	Znovuzrození	336
Nejisté příměří	234	Den holubic	337
Hledání kompromisu	236	Prezidentovo inkognito	340
„Rozvázat uzel války“	240	Zrada, nebo rozvaha?	340
VOJENSKÁ SÍLA NEBO		Na druhém břehu Potomaku	344
DIPLOMACIE	245	„To je porážka“	345
Zesílit, nebo uvolnit karanténu?	245	Zajdeme si do divadla?	347
Karty na stole	248	DOSLOV	349
„Sentimentální“ poselství	251	Nová strategická situace	349
FATÁLNÍ SOBOTA	254	Racionalita, iracionalita	
Neklidná noc	254	a nevyzpytatelnost	
„Přepřáhnout koně v brodu!“	258	studené války	350
Podmíněná výhra	261	Ve světle faktů	352
Čest, nebo život?	264	Hrozba nové konfrontace?	353
Stáhnout rakety		SEZNAM HLAVNÍ	
z Kuby i Turecka.	266	POUŽITÉ LITERATURY	355
NA PRAHU KONFRONTACE	271	SEZNAM VÝZNAMNÝCH	
Sondáž motivací pana předsedy	271	ZKRATEK	358
Prezidentova prestiž v sázce?	276	O AUTOROVÍ	360

PŘEDMLUVA

Karibská krize. Třináct dnů od 16. do 28. října 1962. Lidstvo se ocitlo pod bezprostřední hrozbou jaderné zkázy. Dramatické události, od nichž uplynulo šedesát let, zůstávají vážným varováním do současnosti. Riskantní, proměnlivý a nejistý ráz krizové situace s jejími zvraty, záměrnými i náhodnými kolizemi a hrozbami z pozice síly, ale i s rozvážnými a prozíravými činy, se projevil ve dvou vlnách.

První kulminovala spuštěním americké námořní blokády Kuby 24. října 1962. Byla reakcí prezidenta Johna Fitzgeralda Kennedyho na rozhodnutí předsedy sovětské vlády Nikity Sergejeviče Chruščova zajistit bezpečnost a suverenitu Kubánské republiky tajným rozmístěním sovětských raketo-nukleárních zbraní na jejím území.

Druhá vyvrcholila několika mimořádně riskantními provokacemi a ozbrojenými střety v sobotu 27. října 1962. Jedním z nejnebezpečnějších se staly kolize mezi sovětskými ponorkami vyzbrojenými nukleárními torpédy

Manželský pár, který Amerika milovala – John a Jackie.

a americkými torpédoborci, sestřelení amerického výzvědného letadla *U-2* a hrozící konflikt mezi americkými bitevními letouny s nukleárními raketaми a sovětskými stíhačkami nad Kamčatkou. Onen den vešel do povědomí tehdejších aktérů, svědků i hrdinů jako **černá sobota** karibské krize. Svět se ocitl na pokraji jaderné války – na prahu Soudného dne.¹

¹ Proslulí světoví vědci, včetně osmnácti nositelů Nobelovy ceny, sestavili na zasedání na Chicagské univerzitě v roce 1947 virtuální hodiny Soudného dne (*Doomsday Clock*). Mnozí z nich se v té či oné míře podíleli na výzkumu a vývoji supertajného projektu *Manhattan* a konstrukci první jaderné bomby. Jimi založené kolegium (*Science and Security Board*; SASB) zahájilo dlouhodobé sledování rozvoje vědy z hlediska přínosu, dopadu i zneužití nukleární energie na bezpečnost a zachování lidského rodu.

Sestavená virtuální časomíra představuje symbolické zobrazení výstrah před globální jadernou apokalypsou, ničivými klimatickými změnami a přírodními pohromami. Neměří dobu nebezpečných celosvětových i lokálních jevů a událostí v reálném čase. Výchozím signálním bodem hodin Soudného dne je virtuální půlnoc (*nula – zero*) jako práh neodvratitelné světové katastrofy. Od půlnoci jsou odpočítávány minuty, respektive půlminuty. Jejich odpočet z bodu kritického limitu *zero* závisí na vyhodnocení řady geopolitických komponentů.

V době kubánské/karibské krize tým SASB neměl v reálném čase k dispozici v podstatě žádné relevantní informace o objektivních a subjektivních příčinách jejího vzniku. Pozdější všestranné vyhodnocení krizových událostí *ex post* v časopisu *Bulletin of the Atomic Scientists* vedlo experty SASB k závěru, že vznikl stav na pokraji jaderné války. Podle jejich analýzy nastavené ručičky virtuálních hodin Soudného dne by ukazovaly jednu minutu do půlnoci jakožto poslední varovný signál hrozící jaderné zkázy.

Oba státníci si v říjnových dnech roku 1962 uvědomili mimořádně nebezpečné momenty, projevy a důsledky vyhrocené konfliktní situace, jejíž ostrost – a zvláště nevypočitatelnost – vyvolaly reálnou hrozbu jaderné války. Chruščovova demontáž raket středního doletu, odsun letounů *Il-28* a nukleární munice z Kuby a následné Kennedyho stažení raket *Jupiter* z Turecka v dubnu 1963 zásadně přispěly k uzavření sovětsko-americko-britské dohody o zákazu zkoušek jaderných zbraní v kosmu, pod vodou a zemské atmosféře 5. srpna 1963 a ke zřízení přímé, tzv. *horké linky* mezi Moskvou a Washingtonem 30. srpna 1963. Konkrétní pozitivní politicko-diplomatické kroky posílily světový mír. Vedly kolegium SASB k rozhodnutí posunout ručičky hodin Soudného dne zpět na relativně bezpečných dvanáct minut do půlnoci.

PŘEDTUCHA

Bílý dům: Pondělí 15. října 1962

ULICE V DEŠTI

V noci z neděle na pondělí 15. října 1962 se prezident Spojených států amerických John Fitzgerald Kennedy cítil po návratu do své rezidence v Bílém domě unaven. Po vystoupení z výtahu v druhém patře pocítil bolesti v zádech. Čas od času ho nemálo soužily...

V sobotu a neděli se zúčastnil předvolebního turné ve čtyřech městech – Indianapolis, Chicago, Pittsburgh a Buffalo. Svou přátelskou nenuceností a vtipně pochvalnými proslovy posílil šance kandidátů Demokratické strany získat mandát kongresmana nebo senátora v nadcházejících listopadových volbách.

Na zpáteční cestě z Buffala do hlavního města přistál letoun *Air Force One* v New Yorku. V trvale pronajatém duplex-apartmánu na třicátém čtvrtém a třicátém pátém patře se dvěma terasami a zimní zahradou superluxusního hotelu Carlyle-Rosewood se v neděli odpoledne setkal s Adlaiem E. Stevensonem.² Zpravodajské informace zesilovaly jeho tušení, že na Kubě se vyvíjí situace ohrožující bezpečnost Spojených států. Zajímalo ho, zda na fóru Spojených národů zazněly v poslední době hlasy podobné výrookům kubánského prezidenta o tom, že se z americké strany opět připravuje invaze na Kubu.

² Adlai Ewing Stevenson (1900–1965), americký velvyslanec v OSN (*Permanent Representative to the United Nations*). Jeho „měkkou“ diplomacii měl na půdě OSN „vyvažovat“ John J. McCloy (1895–1989). Bývalý Vysoký komisař pro Německo (*High Commissioner for Germany*) v letech 1949–1952. Byl to přední finančník, právník a diplomat, předseda politicky a ideově vlivné Rady pro zahraniční vztahy letích 1954–1970 (*Council on Foreign Relations*) a Koordinačního výboru pro americko-sovětská jednání o Kubě v OSN (*Chairman of the Coordinating Committee for U. S. – Soviet Negotiations over Cuba at the U. N.*). Prezident Kennedy jmenoval prominentního republikána poradcem Stevensona na návrh bývalého ministra obrany republikána Roberta A. Lovetta. Chtěl tím osvědčit uznání soudržnosti zahraniční politiky založené na spolupráci Demokratické a Republikánské strany.

*Adlai Stevenson v roce 1961.
Funkci amerického velvyslance
v OSN zastával od roku 1961 až
do své náhlé smrti během návštěvy
Londýna v roce 1965.*

„Takové prohlášení pronesli kubánský delegát Carlos Lechuga v OSN 5. října a prezident Dorticós 8. října 1962.³ Varoval, že Kuba má dostatečně účinné zbraně k obraně proti připravovanému americkému útoku [...] Od té doby jsem podobné vyjádření ke kubánským záležitostem nezaznamenal...“ odvětil velvyslanec.⁴

O něco později se Kennedy sešel v hotelové restauraci s poslancem Sněmovny reprezentantů Torbertem Hart Macdonaldem (1917–1976). Osobní sekretářka Evelyn Maurin Norton Lincolnová (1909–1995) mu s ním včera domluvila schůzku. Byli stejně starými rodáky z předměstí Bostonu – Brookline a Everett. Studovali na Harvardově univerzitě v Cambridge. Hráli v univerzitním fotbalovém týmu prváků (*freshmen*)

a bydleli na stejné koleji. Stali se blízkými přáteli. Jack a Torby se při večeri skvěle bavili. Hodně se nasmáli, když si připomínali žertovné kousky, které si tehdy vymýšleli a prováděli...

V ložnici se prezident s úlevou natáhl na širokou sloupkovou postel, nad níž visely světlemodré závěsy protkané stříbřitými amorky a drobnými kvítky. Lůžko vybavené speciální matrací s tepelnou vložkou a nastavitelným podhlavníkem poskytovalo při spánku dostatečné pohodlí a zmírňovalo bolestivý tlak v bederní páteři. Jako již nejdnou předtím sáhl po práscích proti bolestem od svého neoficiálního lékaře Maxe Jacobsona...⁵

³ Osvaldo Dorticós Torrado (1919–1983). Své fatální vertebrogenní onemocnění a zejména smrt své družky Marie Caridad Moliny psychicky neunesl a spáchal sebevraždu.

⁴ *Project of the Nuclear Age Peace Foundation. Nuclear Files.* Dostupné online: www.nuclearfiles.org [cit. 13. 2. 2011].

⁵ Max Jacobson (1900–1979). Emigroval v roce 1935 z nacistického Německa. Usadil se ve výstavné východní části Horního Manhattanu (*Upper East Side Manhattan*) a zahájil soukromou lékařskou praxi. V tehdy nevábné čtvrti na Long Islandu si zařídil labora-

Byl to lékař, kterému prezidentův bratr Robert – v rodině a nejbližšími přáteli zvaný Bobby – nedůvěřoval. Svého o osm let staršího sourozence častokrát varoval před nepředvídatelnými důsledky Jacobsonových „zázračných“ léků a injekcí jak v předvolební prezidentské kampani, tak po jeho zvolení hlavou státu. Vedla jej upřímná starost o Jackovo zdraví. Víc se ale obával, že péče *kouzelníka* Maxe, alias *doktora utěšitele*, by se mohla stát zámkou republikánské opozice a některých vlivných médií ke znevážení dosavadního atraktivního obrazu fyzicky zdatného, válečnou námořní službou zoceleného a psychicky vyrovnaného prezidenta. V neposlední řadě si dělal starosti se zachováváním skvělé pověsti významného bostonského rodu Kennedyů.

Jack či Johnny, jak ho oslovovala celá rodina, důvěrní přátelé a blízcí spolupracovníci, bratrovo varování zlehčoval. Podle pozdějšího nepřímého svědectví manželky Jacqueline⁶ umíněně odmítal i její odpor proti lékům a *povzbuzujícím* injekcím. „Mně nezáleží na tom, co ty jeho medikamenty vlastně obsahují. I kdyby to měly být koňské chcanky, hlavně že mně pomáhají...“, měl jednou říci.⁷

Nechť byly bratrovy a manželčiny výhrady k Jacobsonovým mixážím analgetik i drogových derivátů jakékoli, toho pondělního večera osvědčily

toř a věnoval se zkoumání biochemických látek použitelných k léčení roztroušené sklerózy. Do počátku šedesátých let si získal pověst vynikajícího lékaře zejména v psychoterapii. Se svými starostmi a bolestmi ho vyhledávali většinou slavní umělci a další osobnosti žijící na manhattanské adrese. Uznávali jeho schopnost rychle a účinně „ulevit tělu a utěšit duši“ a doporučovali ho svým známým jako doktora „utěšitele“ – *Dr. Feelgood*. Tvrdili, že dokáže, aby každý jeho pacient mohl říci „cítím se fajn“. Mezi nimi nechyběli například Anthony Quinn, Yul Brynner, čtvrtý manžel Liz Taylorové Eddie Fisher, filmové hvězdy Marlen Dietrichová, Marilyn Monroe, Judy Garlandová, spisovatel Truman Capote či dramatik Tennessee Williams a některé další celebrity.

Své pacienty léčil převážně povzbuzujícími pilulkami a injekcemi, které obsahovaly návykové látky na bázi amfetaminu, benzedrinu a dexedrinu v kombinaci s preparáty tlumícími bolest a uvolňujícími psychické napětí, ataraktiky, jakož i s deriváty z mateřské placenty. Podle individuálního léčebného plánu jim navíc podával vitamíny či enzymatické přípravky. Na Jacobsona se občas obracela také prezidentova manželka Jackie. V těžké době po zavraždění vroucně milovaného manžela se otevřeně přiznala, že tomu tak někdy bývalo ve chvílích, kdy se nechtěně dovídala o Jackových milostných dobrodružstvích a nedokázala se vyrovnat s náhlým náporům deprese.

⁶ Jacqueline Lee Bouvier Kennedy Onassis (1929–1994), familiárně oslovovaná jako Jackie. Oženil se s ní 12. září 1953.

⁷ BESCHLOSS, Michael R., *Crisis Years. Kennedy and Khrushchev 1960–1963*, New York 1991, s. 191.

svou účinnost. Po jejich užití se mu ulevilo. Bolestivý tlak v bederní páteři pozvolna ustupoval... V polospánku letmo pohlédl na svůj oblíbený impresionistický obraz *Ulice v dešti* od Childa Hassama⁸ zavěšený nad barokní komodou mezi dvěma okny s výhledem na jih. Scenérie s postavami kráčejícími pod vyvěšenými prapory Unie v oparu deště jej uklidnila. K ránu se obtíže utlumené Jacobsonovými léky zmírnily. Zcela v pořádku se ale necítil...

Před polednem přijal před jižním portikem Bílého domu alžírského ministerského předsedu Ahmeda Ben Bellu a jeho suitu. Po alžírské a americké hymně oba státníci vykonali slavnostní přehlídku vybraných oddílů amerických ozbrojených sil na jižním trávníku (*South Lawn*). Pro alžírského premiéra a členy jeho delegace uspořádal ve Státním sále (*State Dining Room*) slavnostní oběd. Zúčastnili se jej kromě Jacqueline státní tajemník Dean Rusk se svými náměstky a představitelé Pentagonu. Prezident a předseda pronesli v závěru oficiálního ceremoniálu krátké projevy a podepsali prohlášení o užší spolupráci a rozvíjení přátelských vztahů mezi oběma zeměmi.

Dean Rusk, americký ministr zahraničních věcí v letech 1961–1969.

⁸ *The Avenue in the Rain, 1917.* Frederick Childe Hassam (1839–1935). Jedno z jeho několika proslulých děl vytvořených v duchu osobitého impresionismu k uctění praporu Spojených států amerických. Po nástupu Baracka Obamy do úřadu amerického prezidenta v lednu 2009 byl obraz přemístěn do Oválné pracovny v Bílém domě.

K večeru navštívil Jacka jeho otec. Jako bývalý významný politik sledoval synova předvolební vystoupení. S pobavením naslouchal jeho vtipným poznámkám z předvolebního turné na středozápadu. Při lehké večeři v obývacím salónu se dotkli běžných rodinných starostí a denních událostí. Jack se mu svěřil, že vzhledem ke značnému zaneprázdnění ve volební kampani uvažuje o vyslání Jackie, Caroline a Johna na venkovské sídlo v Glen-Ora v Middleburgu (Virginia). Zanedlouho se rozloučili. Jack zavolal příslušníka ochranné služby, aby jej doprovodil k vládní limuzíně zaparkované před jižním portálem Bílého domu.⁹

Tu noc se obešel bez „zázračných“ tabletek a v klidu usínal. Chtěl být fit k zítřejšímu přijetí další státní návštěvy, lybijského prince...

Pondělí 15. října odpoledne LET MAJORA HEYSERA

Kolem třetí hodiny odpoledne obdržel zástupce ředitele Ústřední zpravodajské služby (*Central Intelligence Agency*; CIA) generál Marshall S. Carter (1919–1993) fotografický a filmový materiál z leteckého průzkumu uskutečněného v neděli dopoledne 14. října 1962 nad výsostným územím Kuby. Byl nasnímán ze speciálního výzvědného letounu *U-2F* vybaveného gyroskopicky zavěšenou kamerou s transfokátorem rozlišujícím objekty od velikosti 76 cm² z výšky přes 22 000 metrů. Pilotoval jej major Heyser.¹⁰ Jeho průzkumná mise se uskutečnila po týdenním pozastavení výzvědných přeletů nad ostrovem pro vysokou a hustou oblačnost po silném hurikánu *Ella* ve dnech 6.–7. října 1962 nad Karibikem.

Velení strategického letectva rovněž přikázalo provést toho dne několik bleskových rekognoskačních přeletů v nízké výšce bitevní stíhačkou

⁹ Joseph P. „Joe“ Kennedy (1888–1969), narozen v East Boston, Massachusetts. V březnu 1938 ho prezident F. D. Roosevelt jmenoval velvyslancem ve Velké Británii. „Joe“ podpořil Roosevelta v předvolební kampani v roce 1940. V důsledku vážných neshod, zejména v názoru na hospodářskou a vojenskou pomoc Spojených států Velké Británii ve válce proti nacistickému Německu, podal v prosinci 1940 demisi. Jejich přátelské vztahy se během války rozpadly. Caroline Kennedy Schlossberg, narozena 1957; John jr. (1960–1999).

¹⁰ Major Richard S. Heyser (1927–2008), špičkový pilot průzkumné perutě strategického letectva (*4080th Strategic Reconnaissance*). Počátkem šedesátých let nastoupil do služeb CIA. Před odchodem do penze byl povýšen na podplukovníka.

RF-101C (Voodoo) upravenou pro průzkumné účely nad vybranými oblastmi ostrova.

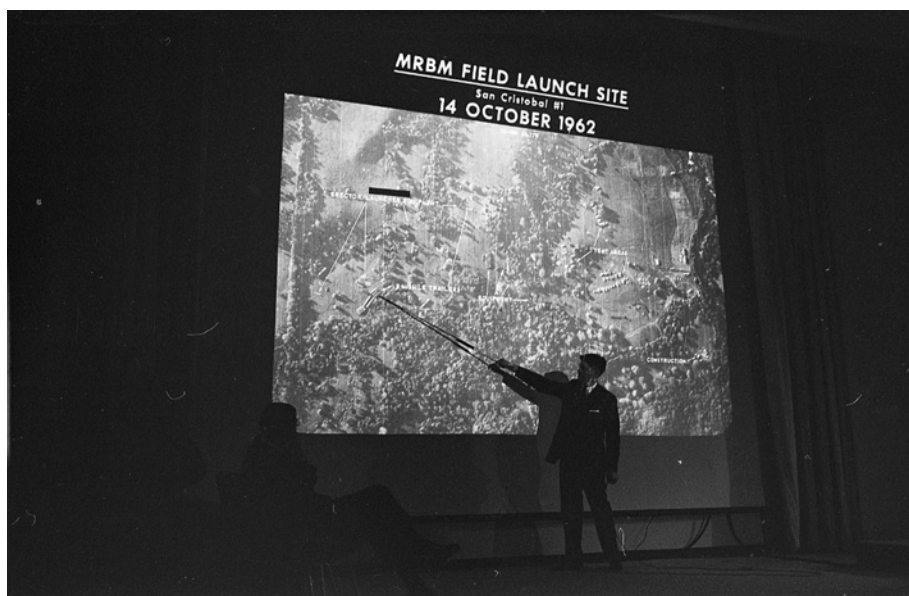
Zpravodajské složky a speciální experti zpracovávali získaná data celou noc až do pondělního poledne. Vyhodnotili 928 leteckých snímků pořizovaných majorem Heyserem a pilotem průzkumného letounu Voodoo.

K jistému upřesnění tras výzvědných letů údajně přispěly informace bývalého agenta sovětské vojenské rozvědky Olega V. Peňkovského, který spolupracoval s britskou MI6 a CIA. Fotografickým mikroaparátem nasnímal kromě jiných dokumentů část náčrtů staveb stanovišť a technických základů sovětských raket *R-12* a rovněž výstavby základů odpalovacích bloků pro rakety *R-14*.¹¹

Major Ricard S. Heyser před průzkumným letounem Lockheed U-2.

¹¹ Oleg V. Peňkovskij (1919–1963), plukovník Hlavní správy rozvědky Generálního štábu Ozbrojených sil SSSR (*Glavnoje Razvedyvatel'noje Upravlenije Geněral'nogo štaba Vooružonnych sil SSSR*; GRU GŠ). Dlouholetá známost s velitelem dělostřelectva a polních raketových zbraní maršálem Sergejem S. Varencovem (1901–1971) a získání jeho důvěry mu umožnily přístup k tajným dokumentům a plánům. Od jara 1960 pracoval jako agent pro Spojené státy americké a Velkou Británii. Zanedlouho se stal cenným a významným informátorem rozvědných složek obou zemí. Některé informace se týkaly přísně střežených

Prezentace v Bílém domě znázorňující rozmístění raket středního doletu na Kubě na snímku ze 14. října 1962.

V zastoupení nepřítomného ředitele CIA Johna A. McConea, jenž z rodinných důvodů momentálně pobýval v Seattlu, Carter předal rozsáhlý fotografický materiál Státní agentuře zpravodajských fotoanalýz (*National Photographic Interpretation Center*; NPIC) k důkladnému rozboru a vyhodnocení. Přesná analýza ukázala, že některé údaje získané tajnými agenty a kubánskými emigranty o sovětských vojenských jednotkách a zbraních přepravených na ostrov mnohdy neodpovídají skutečnosti.

Kolem desáté hodiny večer zavolal zástupce ředitele CIA pro zpravodajské operace R. S. Cline nezakrytou linkou poradci prezidenta Bundymu.¹²

vojenských tajemství SSSR. Dopustil se několika pochybení, která vedla k rozkrytí jeho špiónážní činnosti. Mimo jiné jej prozradilo zdánlivě drobné porušení striktních zásad utajení ze strany nezkušeného britského agenta a jeho manželky pracujících na britské ambasádě v Moskvě. Počátkem listopadu 1962 jej agenti sovětské rozvědky zatkli. Vojenský tribunál ho degradoval a odsoudil za velezradu k trestu smrti. Dne 16. května 1963 byl popraven zastřelením.

¹² John A. McCone (1902–1991). Ray S. Cline (*Deputy Director of Intelligence at the CIA*; DDI). McGeorge Bundy zvaný „Mac“ (1919–1996). Prezident Kennedy ho v lednu 1961 jmenoval poradcem Bezpečnostní rady státu (*U. S. National Security Advisor*, též *Assistant to the President for National Security Affairs*; APNSA).

„Včerejší letecký průzkum odhalil překvapivá fakta,“ sděloval mu ve zkratkovitých náznacích. „Na ostrově se pravděpodobně nacházejí nějaké zcela nové zbraně [...] jejich vyhodnocení bude mít prezident ráno k dispozici...“¹³

Po předcházející náročné předvolební túře, státní návštěvě alžírského premiéra a rovněž s ohledem na večerní setkání s otcem Bundy nechtěl prezidenta rušit. Řekl si, že podrobné informace mu předloží zítra...

¹³ *International New York Times*, November 2, 1962. ABSHER, Kenneth M., „*Mind-Sets and Missiles: A First Hand Account of the Cuban Missile Crisis*“, Carlisle 2009, s. 54.

LIMITY DOROZUMĚNÍ A DOHODY

„MILÝ“ SENÁTOR KENNEDY

První tajemník Komunistické strany Sovětského svazu a předseda sovětské vlády Nikita Sergejevič Chruščov¹⁴ uvítal zvolení senátora Demokratické strany Johna Fitzgeralda Kennedyho¹⁵ prezidentem Spojených států amerických v listopadu 1960 téměř s nadšením. Dokonce o jeho volebním vítězství žertem prohlásil, že je to „svérázný dárek k oslavě Říjnové revoluce a že svým způsobem se na tomto zvolení podílel“. Jeho vyjádření do jisté míry odráželo jeho zadostiučinění po nepříteli přátelském přijetí převážné části americké veřejnosti – zvláště po zklamání z dvojákeho chování Eisenhowera v průběhu návštěvy Spojených států ve dnech 15.–27. září 1959. Ve svých vzpomínkách napsal, že mu v paměti zůstal „přirozeně milý úsměv mladého senátora a že ho potěšilo, když byl v listopadu 1960 zvolen prezidentem“.

Poprvé se formálně seznámili v americkém Senátu 16. září 1959.

Poručík John F. Kennedy v březnu 1944. Během války sloužil v Tichomoří, kde u Šalamounových ostrovů velel torpédovému člunu PT-109. V srpnu 1943 byl jeho člun taranován a potopen japonským torpédoborcem, během čehož Kennedy utrpěl vážné zranění zad, které ho trá pilo do konce života. Za tuto událost později obdržel Purpurové srdce.

¹⁴ Nikita S. Chruščov (15. 4. 1894 – 11. 9. 1971). Podle svědectví syna Sergeje tvrdil, že se ve skutečnosti narodil až 17. dubna 1894. Kalinovka, rajón Chomutovka, oblast Kursk.

¹⁵ John F. Kennedy (29. 5. 1917 – 22. 11. 1963). Boston – Brookline, Massachusetts.

Dvačtyřicetiletého senátora za stát Massachusetts představil Chruščovovi lídr senátní demokratické většiny Lyndon Baines Johnson (1908–1973). Jack se zúčastnil debaty o aktuální mezinárodní situaci ve výboru pro zahraniční vztahy amerického Senátu, na níž byl Chruščov pozván předsedou výboru Jamesem Williamem Fulbrightem (1905–1995). Názorové střety mezi senátory a předsedou sovětské Rady ministrů vzbudily Kennedyho zájem o jeho vnímání mezinárodní, a zejména vojenské politiky, ale i všeobecných kulturních hodnot. Zajímala ho integrita jeho charakteru a zvláště to, co se asi skrývá za clonou teatrální rétoriky.

Informace a dobrozdání, jež Chruščov dostával od svých diplomatů, novinářů i rozvědky po Kennedyho vítězství nad republikánským kandidátem Richardem Milhousem Nixonem (1913–1994), více méně odpovídaly jeho očekávání. Všichni ho většinou pokládali za vzdělaného, důsledného, odvážného a strážlivě uvažujícího politika. Někteří znalci mezinárodní politiky přiznávali, že se stal charismatickým vůdcem se silnou vůlí a uměním získávat lidi na svou stranu. Jako válečný hrdina a sportovně vyhlížející čtyřicátník se těšil obdivu dospívajících dívek, zralých i starších žen.

Součástí Chruščovových úvah o efektivnější, konkrétnější a pragmaticky směřované zahraniční politice, jež by zesílila mocenskou prestiž jeho země, byl záměr navázat přímý a neformální kontakt s novým americkým prezidentem. Ve změněné situaci uvažoval o zřízení tajného spolehlivého informačního kanálu ve Washingtonu, který by zprostředkoval rychlé informace a věrohodná fakta z washingtonského politického a kulturního dění. Na doporučení svého zetě Adžubeje¹⁶ ustanovil počátkem ledna 1961 svým osobním zmocněncem plu-

První tajemník Komunistické strany SSSR a předseda rady ministrů SSSR Nikita S. Chruščov. Byl znám svou výbušností a jistou neomaleností.

¹⁶ Aleksej Ivanovič Adžubej (1924–1993), šéfredaktor vládního deníku *Izvěstija*, člen ÚV KSSS. V roce 1947 se oženil s Chruščovovou dcerou Radou (1930–2017).

*Důstojník sovětské vojenské rozvědky
GRU Georgij Bolšakov.*

kovníka tajné služby služby Bolšakova,¹⁷ krytého postavením tiskového tajemníka sovětské ambasády ve Washingtonu.

Sovětský agent se při své práci seznámil s novinářem Frankem Holemanem z bulvárního *New York Daily News*. Po příchodu Johna F. Kennedyho do Bílého domu jej žurnalista někdy v polovině ledna 1961 seznámil s ministrem spravedlnosti Robertem F. Kennedym.

Hned na první schůzce dohodnuté Holemanem počátkem února Bolšakov překvapil nedůvěřivého Bobbyho sdělením, že má přímý kontakt na předsedu vlády. Zdůraznil, že užší styky s ním se vyvinuly zvláště v průběhu dvoutýdenního

turné po Spojených státech v září 1959, kdy ho doprovázel jako průvodce obeznámený s americkým prostředím a společenskými zvyklostmi.

„Jsem přesvědčen, že prezident a předseda by jistě nebyli proti tomu vyměnit si názory na mnohé otázky přímo mezi sebou,“ řekl. „Výměna zejména osobních hledisek prostřednictvím byrokratické mašinérie by sotva přinesla nějaký užitek [...] Myslím, že bych mohl nabídnout realističtější obraz dění v Kremlu, než je ten, který prezident a vy dostáváte prostřednictvím tisku nebo jiných zdrojů [...] Nejsem si jist, zda náš odcházející velvyslanec Michail Menšikov poskytoval zprávy odpovídající zdejší realitě [...] Pan předseda Chruščov pak ne vždy vnímal postoje Spojených států v plných souvislostech...“¹⁸

O Bolšakovově nabídce Bobby informoval svého bratra. Jack podnět k navázání přímé komunikace s Chruščovem uvítal. Nicméně otálel, aby se

¹⁷ Georgij Nikitič Bolšakov (1922–1989) působil od počátku padesátých let ve Spojených státech jako zvláštní rezident sovětské vojenské rozvědky v New Yorku s oficiální akreditací zahraničního korespondenta TASS. Měl hodnost plukovníka. Koncem roku 1959 byl jmenován tiskovým tajemníkem velvyslanectví ve Washingtonu a redaktorem anglické edice *Magazine USSR*.

¹⁸ BESCHLOSS, M. R., c. d., s. 154–155.

k tak závažnému návrhu rovnou vyslovil. Chtě nechtě a proti svému přesvědčení byl v té době nucen zabývat se přípravou převratu na Kubě a plány invaze zpracovanými v Langley a Pentagonu. Vážil si vlastenectví dobrovolníků bojujících za svobodu kubánského lidu, a nakonec s uskutečněním invazní operace souhlasil. Jejich porážka na pláži Girón se jej velice dotkla. Podle svědectví svých dlouholetých přátel LeMoynese a Charlesa Spaldinga *jejich* Jack kubánskou pohromu nesl velmi těžce, a dokonce bezprostředně po ní se dal do zpytování svého svědomí a depresivního sebeobviňování...¹⁹

V těchto chvílích si nebyl zcela jist, zda má v této vojensko-politické a diplomaticky pro něj nevýhodné situaci Chruščovův návrh na zřízení důvěrného komunikačního kanálu nabídnutého Bolšakovem a poté i na jeho podnět k případnému osobnímu setkání vůbec reagovat.²⁰ Po konzultaci s někdejším velvyslancem a znalcem Sovětského svazu Charlesem „Chipem“

¹⁹ Tamtéž, s. 154–155.

²⁰ V den zahájení útoku proticastrovské brigády 2506 – 17. dubna 1961 – Chruščov shodou okolností oslavoval své šedesáté sedmé narozeniny na státní dači v Picundě nedaleko abcházské Gagry. Sergej Chruščov, který se oslavy zúčastnil, ve svých vzpomínkách uvádí, že otec s jakýmsi údivem polohlasně řekl: „Já vůbec nechápu, proč Kennedy těm exulantům nepomohl. To je opravdu tak nerozhodný?“ Měl prý za to, že Američané dokončí, co začali, vylodí námořní výsadek a zahájí letecké bombardování ostrova. Zkrátka pokládal Kennedyho chování v průběhu „akce“ na Kubě za projev slabosti. Ztroskotání invaze na Kubu v dubnu 1961 mu poskytovalo trumfy, které po obdržení Kennedyho návrhu hodlal proti němu použít. Rovněž se chystal psychologicky a morálně využít jeho údajně slabou stránku. Pokládal se za člověka s mnohem většími životními zkušenostmi a apriorně vůči němu pociťoval ideově politickou nadřazenost. Jeho posuzování Kennedyho povahy vycházelo z nesprávných a nadto chybných úvah. Svůj názor po setkání s Kennedym radikálně změnil. CHRUŠČOV, Sergej N., *Rožděnjje svjerchděržavy. Kniga ob otce*, Moskva 2003, s. 408–411.

O tehdejších Chruščovových poznámkách o Kennedym se jeho poradce Trojanovskij zmiňuje ve svých memoárech. Jeho šéf prý po porážce invaze na Kubu dospěl ke dvěma závěrům: Za prvé, že mezi americkými republikánskými a demokratickými prezidenty není vůbec žádný rozdíl – což prý měl jako pevný stoupenec marxisticko-leninského světového názoru už dávno vědět – a za druhé, že nastal čas se s váhavým a oslabeným Kennedym sejit. Přitom podle jemu vlastní zjednodušené logiky očekával, že zkroušený prezident se navrženému setkání nejspíše vyhne. Americký prezident ho prý ale přijetím návrhu na schůzku překvapil. Chruščov ještě před 20. květnem odpověděl, že se setkáním souhlasí a že její termín bude diplomatickou cestou upřesněn. Obě strany se poté diplomatickou cestou dohodly, že americko-sovětská schůzka na nejvyšší úrovni se uskuteční ve dnech 3.–4. června 1961 ve Vídni a že představitelé obou států budou doprovázeni jejich manželky Jacqueline a Nina Petrovna. TROJANOVSKIJ, Oleg, *Čerez gody i rasstojanija*, Moskva 1997, s. 250.

E. Bohlenem (1904–1974) se rozhodl iniciativu přijmout. Požádal Bobbyho, aby prostřednictvím Bolšakova sovětskému vůdci sdělil, že je nakloněn předložené podněty akceptovat.

Podle svědectví šéfa administrativního štábu Bílého domu Kennetha P. O'Donnella²¹ Jack poznamenal: „Zprávy z Moskvy upozorňují, že Chruščov se po kubánském fiasku stal namyšlenější než kdykoli předtím [...] Jedna věc byla zapojit se do boje mezi komunisty a antikomunisty na Kubě nebo v Laosu [...] Teď ale nastal čas dát Chruščovovi najevo, že přímá srážka mezi Spojenými státy a Ruskem by představovala něco docela jiného...“ Následoval Kennedyho dopis Chruščovovi s návrhem na osobní setkání. Uvedl, že po dosažení pokroku v jednáních ženevské konference o situaci v Laosu zahájené 16. května 1961 v Ženevě by uvítal předsedovu odpověď do 20. května. Převládl jeho státnický rozum a politický nadhled.

S tím, jak se blížil termín krátce nato dohodnuté schůzky, si Kennedy dělal starosti s jejím možným nezdarem kvůli často neúnosně nabubřelé rétorice a morálně politickým atakům ze strany Chruščova. Také si nebyl zcela jist svou zdravotní kondicí. Obával se, že by ho cestou – měl se předtím setkat s Charlesem de Gaullem v Paříži – a hlavně pak ve Vídni mohly ochromit bolesti v zádech, které ho začaly koncem jara 1961 trápit častěji. „Já se přece s Chruščovem nesetkám jako nějaký kripl,“ rozzlobil se poté, co mu jeho terapeuti doporučili, že kvůli zhoršení zdravotních obtíží by měl používat berle. „A už vůbec nechci, aby se někdo o mně vyjadřoval tak, jak jsem to s politováním udělal já v roce 1949...“²²

Zachovat si efektivní image bylo jedním z hlavních důvodů, proč se Jack přes odpor svého bratra rozhodl, že si s sebou vezme doktora Jacobsona – prostě mu věřil. Jeho rozhodnutí se nemile dotklo Jackovy osobní lékařky Janety Travellové. Se zjevnou nevolí je přijal oficiální lékař Bílého domu kontradmirál George Burkley, jenž pokládal Jacobsona za šarlatána.²³

²¹ *Special Assistant and Appointments Secretary*. Jackem zvaný „Kenny“ (1924–1977). Dříve manažer Kennedyho prezidentské kampaně a blízký přítel Roberta Kennedyho ze studií na Harvardově univerzitě. Patřil ke skupině přátel blízké oběma bratrům zvaných *írská mafie*.

²² Jako kongresman v jednom veřejném vystoupení neprozřetelně řekl, že „churavý Rosevelt předal v Jaltě Stalinovi japonské Kurily“. BESCHLOSS, M. R., c. d., s. 18–19.

²³ Hodnost dvouhvězdičkového admirála v americkém námořnictvu zvaná *rear admiral-upper half*. V námořnictvu jiných států, například v německém, je to přibližně hodnost *konteradmiral*. Adekvátní hodností je v americké armádě *major general*.

POSLEDNÍ ROZHOVOR „TVÁŘÍ V TVÁŘ“

Podle plánu první prezidentské „cesty do Evropy“ se Kennedy ve dnech 31. května – 2. června 1961 setkal s prezidentem Charlesem de Gaullem v Paříži. Chtěl si ujasnit jeho postoj k jadernému vyzbrojování, úloze NATO, Berlínu, situaci v Alžírsku, Vietnamu a Laosu. Předpokládal, že jejich názory na tyto otázky se budou v podstatě shodovat a že rozhovory posílí americko-francouzskou jednotu a přátelství.

K tomu měla přispět i přítomnost elegantní Jackie. Při příletu na letiště Orly v žertu prohlásil, že „sem přijel jako muž, který ji zde bude doprovázet“. Mimoto očekával, že pravděpodobně příznivá odezva francouzské i americké veřejnosti na pařížskou návštěvu by mohla zapůsobit v jeho prospěch při následujících rozhovorech s Chruščovem – a možná i částečně obnovit jeho prestiž a důvěryhodnost oslabenou doma i za hranicemi po nezdaru v Zátocě prasat.

Jedinou otázkou, o níž hovořili podrobněji, byl Berlín. De Gaulle připomněl, že Chruščov již před dvěma a půl lety nabídl Západu mírovou smlouvu s Německem s cílem změnit dosavadní status Západního Berlína. V souvislosti s tímto návrhem Sověti zde po blokadě Berlína (1948–1949) začali znovu uměle vyvolávat krizové situace. Z toho se dalo dost zřetelně odvodit, co tou či onou akcí sledují – zda a proč měli v určité době zájem na zesílení mezinárodního napětí, anebo na jeho uvolnění (*détente*).

„Mám za to, že kdyby předseda plánoval jít do války kvůli Berlínu, dávno by to už udělal,“ rozvinul svou myšlenku. „Nicméně bych radil dát mu na srozuměnou, že v momentě, kdy by přistoupil k použití síly proti Západu, rozpoutal by světovou válku [...] Je to ale poslední věc, kterou by chtěl udělat...“²⁴

Názor francouzského prezidenta a politického vůdce světového významu, k němuž choval obdiv a úctu, ho povzbudil. V sobotu dopoledne 3. června odlétal do Vídně s pocitem sebedůvěry...

Chruščov přicestoval do rakouského hlavního města zvláštním vlakem již o den dříve.

Po zahájení rozhovorů ve Vídni – konaly se na americké a sovětské ambasádě – se Chruščovovo chování vůči Kennedymu citelně změnilo. Sovětský vůdce ho od počátku dráždil provokativními poznámkami a výroky. Bez

²⁴ BESCHLOSS, M. R., c. d., s. 318; SCHLESINGER, Arthur M. jr., *A Thousand Days. John F. Kennedy in the White House*, London 1965, s. 317.

Kennedy a Chruščov na setkání ve Vídni, 3. června 1961.

skrupulí ho obvinil z válečnického postoje vůči Sovětskému svazu. Vzápětí mu vyčetl, že americká politika vede k zostřování mezinárodní situace. Zjevně se ho snažil vyvést z rovnováhy.

Jedním z důvodů jeho výčitek s největší pravděpodobností bylo prezidentovo Zvláštní poselství o naléhavých národních potřebách na společném zasedání obou komor amerického Kongresu pronesené 25. května 1961.²⁵

²⁵ *Special Message to the Congress on Urgent National Needs, May 25, 1961.* Kennedy zde navrhl zvýšit vojenské výdaje z 201 miliard na 207 miliard dolarů, z nich zejména rozpočtové položky zvláštních operativních služeb, a zesílit počet amerických ozbrojených sil v Evropě. Rovněž požádal o dodatečné financování rozšířené vojenské pomoci některým zemím v jihovýchodní Africe, Asii, Latinské Americe a schválení průběžného a časově neomezeného růstu finančních prostředků na budování protiatomových krytů.

Jeho Zvláštní poselství mělo zásadní smysl a význam – podávalo vizi, že Spojené státy mají potenciál, schopnosti a prostředky „čelit soudobým nečekaným výzvám“ a nadále zůstat „světovým vůdcem boje za svobodu lidstva“. Hlavně však přesvědčit domácí oponenty a kritiky zahraniční politiky Nových hranic, že naplnit tuto vizi je nejen možné, nýbrž na-prosto nezbytné k dosažení „nových hranic“ lidského poznání a vyšších kvalit života lidstva.

Třebaže se s poselstvím Kennedyho před schůzkou seznámil, v debatě se o něm výslovně nezmínil. Jmenovitě jej podráždil požadavek navýšení prostředků pro „speciální služby“ dle jeho názoru „totálně zkompromitované“ fiaskem invaze na Kubu v dubnu 1961. Rovněž jej znepokojilo schválení neomezeného financování protiletectvých krytů.

Zcela mimo zorné pole jeho připomínek, výtek a kritiky zůstal kosmický projekt Apollo, kterému Kennedy věnoval největší pozornost. Odpovídalo to Chruščovově povaze a přesvědčení. S hrdostí věřil v trvalost světového primátu Sovětského svazu v kosmonautice a ve schopnost sovětských výzkumných center, projektových pracovišť a efektivnost zbrojního průmyslu vyvinout a vyrobit v potřebném počtu a účinnosti strategické a taktické nukleární zbraně a jejich raketové i ostatní nosiče.

S vírou v sovětské prvenství ve výzkumu kosmu sílilo i jeho přesvědčení, že Sovětský svaz předstihl v kosmické soutěži Spojené státy. To ho na poli zahraniční a vojenské politiky svádělo na mezinárodních fórech, a teď i ve Vídni, k otevřeně „bojovné“ rétorice. Jeho „otevřenost“ se projevovala v přehnané kritice, obhroublých vtipech i ve skrytých urážkách mezinárodních partnerů, s nimiž jednal. Tak se choval nejen při osobních schůzkách s Kennedym, ale i při protokolárních akcích, jichž se zúčastnily jejich manželky – Jacqueline a Nina Petrovna.

Kennedy byl o způsobech vyjadřování svého soupeře předem informován, takže v tomto ohledu si o něm žádné iluze nedělal. Jeho „hrubé a barské mravy“, jak je kvalifikoval, ho ale přece jen někdy vyváděly z míry. Hned od počátku vyvolávaly Jackovo rozladění a znechucení, ale i mimovolné fyzické napětí s následnými záchvaty bolesti v kříži. Potvrdilo se, že udělal dobře, když si přes Bobbyho výtky přibral do svého štábu Maxe. Doktor měl přichystané injekce prokainu, které mu před každým rozhovorem vpicho-

Na druhé straně neopomněl před celým světem znovu potvrdit, že jednou z největších výzev doby byl kosmický let Jurije Gagarina 11. dubna 1961. Zdůraznil, že jako hlava státu cítí politickou a morální povinnost na tuto světodějnou událost reagovat. Z toho důvodu na ni odpovídá vyhlášením kosmického programu Apollo 11, jehož cílem bylo přistát na Měsíci do konce desetiletí. Na rozdíl od Eisenhowera, který pokládal kosmický výzkum za „zbytečné kaskadérství“, bylo vyslání člověka na Měsíc pro Kennedyho heroickou misí – posláním, jež souznělo s jeho vizí Nových hranic a vírou v americkou schopnost dosáhnout prvenství v soutěži se Sovětským svazem. Požadovaný rozpočet na realizaci programu Apollo 11 byl schválen ve výši 7–9 miliard amerických dolarů na pět let. Byl splněn šest let po smrti J. F. Kennedyho dne 20. července 1969, kdy kosmonaut Neil Armstrong stanul poprvé na Měsíci.

val. Mimoto mu podle potřeby podával kapsle se směsí amfetaminu, analgetik a enzymů. Přinesly mu kýženou úlevu, ztlumily nápor bolesti v bederní páteři a přitom mu napomohly zachovat klid, rozvahu i usměvavou tvář.

V této nervózní a pro Kennedyho úmorné atmosféře si oba protagonisté vyměnili názory na zákaz zkoušek jaderných zbraní. Diskuse skončila ve slepé uličce. Kennedy navrhoval dohodu o podmínkách jejich zákazu. Chruščov se naproti tomu zatvrzele držel svého návrhu na všeobecné a úplné odzbrojení, s nímž bombasticky vystoupil o rok dříve na Valném shromáždění OSN v září 1960. Byl to svěhlavý a diplomaticky nepružný postoj, který převážná část světové diplomacie vnímala jako „všechno nebo nic“. Otevřené zůstalo řešení krizové situace v Německu, zvláště v Berlíně, po případném uzavření státní smlouvy mezi SSSR a NDR.²⁶

Navzdory dosavadním napjatým až vyhroceným debatám si oba státníci uvědomovali, že ovzduší nedůvěry, jež mezi oběma zeměmi přetrvává, je nebezpečné pro obě strany. Vytvářelo hrozbu, že určitá, byť i legitimní, vojensko-politická i diplomatická opatření v zájmu bezpečnosti a obrany té či oné strany by mohla napříště vést nejen k nedorozumění, ale i k vyhrocení vzájemných vztahů s nepředvídatelnými následky, a to i v důsledku náhodných událostí a nečekaných okolností.

²⁶ Určitý pokrok se promítl v debatě o krizi v Laosu. Oba státníci dospěli k dohodě, že na probíhající mezinárodní konferenci čtrnácti států o Laosu (zahájené 16. května 1961 v Ženevě) obě vlády podpoří ustavení neutrální vlády. Prvním krokem k řešení situace, který vzešel z iniciativy Velké Británie a Sovětského svazu, bylo uzavření příměří mezi třemi válčícími stranami. Vnitřní nesváry v zemi nastaly po porážce francouzské koloniální správy v roce 1954 v někdejší Indočíně. Po rozpadu původní národní koalice monarchistů, neutralistů a komunistickou Laoskou lidovou stranou (*Pathet Lao*) v roce 1957 přerostly spory mezi politickými frakcemi v roce 1959 v ozbrojené boje. Proti sobě stály royalistické síly v čele s princem Doun Oumem podporovaným Spojenými státy, neutralisté představovaní předsedou vlády princem Souvannou Phoumou, kterého uznávala sovětská vláda, a vojensky nejsilnější hnutí vedené princem Souvannou Phoumou a dalšími laoskými vůdci zvané *Pathet Lao*. Jeho bojové akce byly koordinovány s velením Vietnamské lidové armády tajně vyzbrojené a zásobované Čínskou lidovou republikou.

Ženevské rozhovory trvaly několik měsíců, avšak dohoda mezi Kennedym a Chruščovem ve Vídni přispěla nakonec ke vzájemně přijatelnému kompromisu. Konference byla uzavřena 23. července 1962. Po dohodě laoských politických frakcí o ustavení koaliční vlády pod vedením Souvanna Phoumy představitelé čtrnácti zemí včetně Spojených států, Sovětského svazu, Velké Británie, Francie, Čínské lidové republiky, Indie a obou Vietnamských republik vyhlásili statut neutrality Laosu. K řešení situace v této zemi do jisté míry přispělo vytvoření dvoustranného osobního komunikačního kanálu, na němž se Chruščov a Kennedy dohodli v závěru vídeňské schůzky.

V rozhovoru mezi čtyřma očima za pouhé účasti tlumočnicků se shodli v tom, že oficiální korespondence a ústní komunikace prostřednictvím zahraničněpolitických úřadů – sovětského ministerstva zahraničních věcí a aparátu amerického státního departamentu – funguje pomalu a těžkopádně. Prezident navrhl zavést neoficiální režim styků přímo s předsedou Chruščovem s tím, že by umožnil rychlou a spolehlivou komunikaci k výměně osobních stanovisek a názorů. Zároveň mu oznámil, že fungování osobního komunikačního kanálu bude operativně zprostředkovávat odpovědný tiskový tajemník Bílého domu Pierre Salinger, k němuž chová naprostou důvěru. Dodal, že značný podíl na uskutečnění tohoto formátu dvoustranného kontaktu má jeho bratr Robert.

Chruščov, jenž měl na navázání trvalejších osobních kontaktů zájem, Kennedyho konkretizaci fungování informačního kanálu přijal tentokrát vlídně a vstřícně. Na oplátku ho informoval, že jeho „oficiálním poslem“ bude vedoucí tiskového oddělení ministerstva zahraničních věcí Michail Avěrkijevič Charlamov.

Rovněž mu sdělil, že Georgije Nikitič Bolšakov ustanovil svým osobním pověřencem. Poznamenal, že pracoval několik let ve Spojených státech jako novinář a že výborně ovládá angličtinu. Chtěl dát najevo svou otevřenost a „prozradil“, že Bolšakov je plukovníkem zpravodajské služby. Kennedy jeho jméno již slyšel a nic proti němu nenamítal. Dozvěděl se o něm od svého bratra, jenž se s Bolšakovem seznámil již v lednu 1961. V daném případě mu Chruščovovo rozhodnutí vyhovovalo. Nepochyboval, třebaže z jiných důvodů než jeho rival, že všestranný a s washingtonským prostředím dobře obeznámený Bolšakov je schopen jednat pohotově a pružně.

Striktně tajné kontakty mezi oběma státníky uskutečňované již při přípravě samotné vídeňské schůzky se staly užitečnou platformou prvního neformálního infor-

Novinář Pierre Salinger, jenž v letech 1961–1964 zastával funkci mluvčího Bílého domu a později se stal krátce senátorem za stát Kalifornie.

mačního kanálu mezi Spojenými státy a Sovětským svazem. V té chvíli ani jeden z nich netušil, že neoficiální tajná komunikace přispěje k uklidnění vy-
pjaté situace v Evropě.

„TĚŽKÉ BOLENÍ HLAVY“

Po vídeňských rozhovorech napětí ve středu Evropy přetrvávalo. Bylo žive-
no stupňovaným nátlakem Chruščova na uzavření mírové smlouvy s Ně-
meckou demokratickou republikou (NDR) a na změnu statutu vojenské
okupační správy Západního Berlína. V první polovině roku 1962 se začaly
odvíjet události, jež celkové mezinárodní napětí zesílily.

Výrazně se profilovala sovětsko-americká rivalita ve vývoji a konstruk-
ci raketových nosičů kosmických lodí a zařízení nejen k vědeckým, ale i v
velké míře k vojenským účelům. Neklidnou a vzájemným podezíráním po-
znamenanou situaci zostřovaly jednak pokračující americké pokusy a plá-
ny na zvrácení revolučních přeměn na Kubě a na druhé straně rozhodnutí
sovětské vlády udržet Castrův režim i za cenu nasazení „odstrašujících“
prostředků. Oboustranné kontroverzní akce a postoje představovaly ne-
bezpečnou roznětku potenciálního válečného střetu s nepředvídanými ná-
sledky.

Od chvíle, kdy k obraně Kuby začala být dodávána kromě pohonných
hmot, strojů a některých druhů spotřebního zboží pouze konvenční válečná
výzbroj, Chruščov nepředpokládal, že by tento druh vojenské pomoci mohl
nějak závažněji vyhrotit americko-sovětské vztahy. Podle něj vyslání Gagar-
ina a Titova do vesmíru prokázalo převahu Sovětského svazu nad Spojenými
státy ve výzkumu vesmíru a v nosnosti kosmických raket.

Svádělo jej k falešné domněnce, že tento předstih – byť ve skutečnos-
ti jen nevelký a dočasný – povede ke změně dosavadního „tvrdého“ postoje
americké vlády vůči Kubě. Pochybný byl i jeho dohad, že Kennedy se z obavy
před případným vojenským střetnutím smíří s dalším posilováním vyzbrojo-
vání Kuby. Zpočátku nedomýšlel zásadní odlišnost mocenské rovnováhy ve
střední Evropě a v karibské oblasti. Později ale uznal, že ve srovnání se „za-
chováním práv NDR“ v Berlíně, udržení a obrana kubánské socialistické re-
voluce představuje skutečně zcela rozdílný mezinárodněpolitický, vojenský
a bezpečnostní problém. Své stanovisko k němu začal přehodnocovat po
rozhovoru se svým zetěm, který byl v doprovodu manželky Rady několik
dnů v lednu 1962 na pracovní návštěvě v Havaně.

Adžubejovi se podle předcházející dohody mezi předsedovým zmocněncem Bolšakovem a prezidentovým tiskovým tajemníkem i důvěrníkem Salingerem při zpáteční cestě z Kuby zastavili ve Washingtonu. Dne 30. ledna 1962 je Kennedy pozval do Bílého domu na oběd. Přivítala je Jacqueline držící v náručí psíčka Pusinku, kterého jí poslal Chruščov. Káva byla podávána v servisu věnovaném jí Ninou Chruščovovou v červnu 1961 ve Vídni. Po obědě se prezident oběma dámám omluvil a zavedl Adžubeje s doprovodem do své pracovny. Jako šéfredaktorovi listu *Izvěstija* mu poskytl interview, o němž byl předtím požádán.

Adžubej mu mimo jiné položil otázku ohledně amerického hodnocení situace v Berlíně. Kennedyho odpověď se v podstatě nelišila od jeho dřívějšího postoje. Varoval před mylným posuzováním americké odhodlanosti týkající se obrany svobodné části tohoto města.

V rozhovoru přišla řeč i na všeobecnou situaci v latinskoamerických zemích.

„Co se týká Kubánské republiky, nechystají Spojené státy proti ní nějakou akci?“ nejistě se otázel Adžubej.

„Zvláštní otázka,“ podivil se Kennedy a po chvilce lakonicky dodal „jistěže ne...“²⁷

Po návratu do Moskvy se Adžubej ohlásil u Chruščova. Chtěl na něj udělat dojem a přeháněl.

„Spojené státy nejsou podle Kennedyho psychologicky připraveny, aby v těsné blízkosti strpěly tak nepřátelsky naladěného souseda,“ sdělil tchánovi. „Myslí si, že Sovětský svaz by měl nejspíše podobný dojem, kdyby se v jeho sousedství nacházeli nějakí nepřátelé... Jedním z příkladů je sovětská reakce na maďarské povstání.“

„V Langley byste se měli učit od Rusů. V Maďarsku zvládli situaci během tří dnů [...] Tohle byste vy nikdy nedokázali...,“ údajně mu prezident prozradil, jak „setřel“ šéfa CIA Dullese po nezdaru dubnové invaze.²⁸

Adžubejovo podrobné a barvitě vylíčení rozhovoru v Bílém domě na Chruščova zapůsobilo. Zcela se přiklonil k názoru, že Castrem vyslovované obavy jsou opodstatněné. To, co mu popsal jeho zeť, potvrzovalo, že téměř všechny informace, včetně zpráv sovětské rozvědky, s nimiž se do konce ledna 1962 seznámil, v podstatě odpovídají skutečnosti. Podle něj se Spojené státy „nedokázaly smířit s tím, že v jejich bezprostřední blízkosti existuje

²⁷ BESCHLOSS, M. R., c. d., s. 361–362.

²⁸ TAUBMAN, William, *Chruščov. Člověk a jeho doba*, Brno 2005, s. 528–529.

Castrova Kuba“, a dospěl k nezvratnému „přesvědčení, že určitě něco podniknou... Mají k tomu síly i prostředky“.²⁹

Chruščovovo uvažování o účinnější pomoci Castrovi „mu způsobovalo těžké bolení hlavy“.³⁰ Byl si vědom očividných faktů: „Internacionální vojenská pomoc k zajištění obrany“, kterou sovětská vláda Kubánské republiky doposud poskytuje, ji nemůže ochránit před útokem silných amerických ozbrojených sil. Mořský průliv oddělující ostrov od jižního amerického pobřeží o šířce pouhých devadesát mil, respektive kolem 160 kilometrů, se nachází pod plnou kontrolou mocné americké válečné námořní flotily. V případě jejího nasazení by se Kuba ocitla v bezmocném obklíčení. Naproti tomu Sovětský svaz takovým počtem a druhem námořních sil, které by překonaly vzdálenost jedenáct tisíc kilometrů a byly by schopné postavit se proti tak silnému protivníkovi, v podstatě nedisponuje...

Posléze dospěl k jednoznačnému závěru: Dosavadní obrana Kuby je nedostačující a poskytnutí sovětské pomoci standardními válečnými silami ze vzdálených základů v případě jejího nového napadení je v podstatě nereálné. Jako někdejší generálporučík sloužící na frontové linii si uměl katastrofální důsledky případného amerického útoku při nasazení všech druhů konvenčních zbraní živě představit...

„Za jak dlouho by Američané zničili Castrovu armádu?“ se jakoby nevědomky otázel v jednom z rozhovorů s Malinovským.

„Odhaduji to na pouhých pár dnů,“ zněla maršálova odpověď.

„Máte bohužel pravdu, Rodione Jakovleviči, navíc mohou využít základnu Guantánamo,“ pokývl hlavou.

Co tedy dělat? – přemítal v duchu dál. Jak ostrov svobody před hrozbou jejich možného amerického útoku uchránit? Vydávat varovné diplomatické nóty a prohlášení TASSu? To jsou pouhá gesta, která nikam nevedou...

Znovu se vrátil k tomu, o čem s neklidem uvažoval již několik týdnů – jakými prostředky obranu „ostrova svobody“ zajistit. Z těchto úvah se zrodila *idea tajného rozmístění raketových a nukleárních zbraní na území Kubánské republiky*. Byl si vědom, že přeměnit ji ve skutečnost vyvolá nemálo komplikací a obtíží a chtěl si svou myšlenku v klidu zvážit.

²⁹ Otčot A. Adžubeja o pojezdce v SŠA i vstřeče s preziděntom Kennedij, sdannij v archiv 12. 3. 1961, s. 7–8. National Security Archive. Declassified Files, October 17, 2017. Foreign Relations Records of the United States. Vol. V., Washington D. C., s. 357.

³⁰ CHRUŠČOV, Sergej N., Rožděniye..., s. 428–429.

Po červnovém setkání s Kennedym a berlínské krizi v srpnu 1961 i po zjevně fyzicky a psychicky náročném XXII. sjezdu KSSS, na němž prožil „hvězdnou hodinu“ vyhlášením „brzkého vítězství komunismu“, potřeboval podle Sergeje Chruščova „nabrat nové síly“. Počátkem února 1962 se uvolnil od každodenní pracovní rutiny v Moskvě a udělal si krátkou dovolenou ve vládním rekreačním sídle na poloostrově Picunda.³¹ Od doby, kdy sem začal jezdit i v zimě, se pokaždé těšil na nádherné přírodní prostředí s vůní borových lesů a téměř pětihodinový sluneční svit s denní teplotou kolem dvanácti stupňů. Zvlášť ho lákaly koupele v zrenovovaném bazénu s přihřívanou mořskou vodou.

Svůj „oddech“ tentokrát spojil se svoláním supertajné dvoudenní porady Rady obrany SSSR s účastí vysokých představitelů sovětských ozbrojených sil a špičkových raketových konstruktérů, včetně Koroljova, Čeloměje, Jangela a Gluška. Vyslechl maršály a experty, jejichž referáty doplněné infografikou vyvolaly nejednou i osobně vyhrocené spory. Týkaly se zejména přespříliš dlouhých časových fází k dosažení nejvyššího stupně bojové připravenosti jak raket středního a dlouhého doletu, tak raket mezikontinentálních, a nedostatečné výrobní kapacity raketových součástí.

Chtěl utlumit pesimistickou náladu, jež se během debaty projevila. V závěru jednání vyslovil pochvalu generálnímu štábu a vrchním vojskovým velitelům za péči věnovanou zkvalitnění strategické obrany státu. Hlavním konstruktérům poděkoval za zpracování nadějných projektů modernizace strategického i taktického raketonukleárního potenciálu země. Otázce rozmístění raket i letadel s nukleární municí na kubánském území se záměrně vyhnul...

RISKANTNÍ NÁPAD

Po návratu do Moskvy byl stále více konfrontován s překotně se vyvíjejícími událostmi a alarmujícími zprávami z karibského prostoru. Téměř z míry ho vyvedla představa, že v případě nějaké nové americké intervence na Kubu – o jejíchž tajných přípravách se dozvídal ze svodek rozvědky – by Castro mohl být svržen. Jeho svržení by „progresivní“ svět přijal jako signál nepřipravenosti a neochoty Sovětského svazu podat pomocnou ruku zemi, která nedávno deklarovala svou sounáležitost se socialistickým společenstvím.

³¹ Vládní oddechový resort leží poblíž černomořského lázeňského městečka Gagra.

A rovněž jako projev nedostávající se mu schopnosti potvrdit svou roli supervelmoci. Tyto a podobné úvahy ho tížily stále více. Pobízely ho, aby hledal nějaký nespektakulární a hlavně nečekaný způsob, jak Castrovi pomoci. Od toho nemohl a nechtěl v žádném případě ustoupit. Sám sebe se prý přesvědčoval – „dal ses na vojnu, tak musíš bojovat“.³²

V myšlenkách se stále vracel k událostem v Berlíně v srpnu minulého roku. Zvláště k tomu, jak americký prezident rázně vystoupil na obranu jeho západní části a jak neváhal dát v sázku bezpečnost vlastní země. Od té doby se stal ostražitější a nedůvěřivější.

Jeho nedůvěřivost prohloubilo vystoupení náměstka ministra obrany Spojených států Roswella L. Gilpatricka 21. října 1961 na shromáždění Obchodní komory v Hot Springs ve Virginii. Koncept jeho projevu byl projednán s McNamarou, Bundym a Ruskem a osobně s prezidentem.

„Jsme schopni zasadit druhý úder přinejmenším v takové intenzitě, s jakou by Sověti zasadili první úder [...] Ničivá síla, kterou jsou Spojené státy s to nasadit i po sovětském překvapivém útoku, bude stejně tak mohutná, a možná i větší než síla, s jakou by nás nepřítel napadl při prvním úderu...“, prohlásil otevřeně Gilpatrick.³³

„Jestliže tedy Spojené státy zdůrazňují schopnost zasadit ničivý druhý úder, je teď řada na nás – přemítal sovětský vůdce –, abychom vymysleli něco neméně účinného [...] Něco, po čem by Američanům přešla veškerá chuť k opakovanému napadení Kuby [...] Ale co přesně, když je tak nesmírně vzdálená?“³⁴

Hrozivá situace, v níž se socialistická země ve vzdálené karibské oblasti ocitla, se podle něj vyhrotila natolik, že začal o konkrétních variantách jejího řešení hovořit s blízkými spolupracovníky a představiteli vrchního velení a generálního štábu ozbrojených sil. V zatím předběžných neoficiálních rozhovorech o tom, jak reagovat na případný americký útok, padaly různé návrhy. Točily se kromě jiného kolem hledání námořních a suchozemských přepravních cest a tras pro dodávky těžké konvenční výzbroje. Jejich využití bylo však obtížně uskutečnitelné. Většinou vedly přes státy, na jejichž souhlas se nedalo spoléhat.

³² CHRUŠČOV, Sergej N., *Nikita S. Khrushchev: Krizisy i rakety*, Tom 2, Moskva 1991, s. 264.

³³ BESCHLOSS, M. R., c. d., s. 330.

³⁴ CHRUŠČOV, S. N., *Rožděniye...*, s. 442.

Debata kolem těchto a dalších námětů a návrhů o způsobech pomoci Kubě, s nimiž přicházeli zejména nejvyšší vojenští velitelé, se stále více komplikovala a stávala se téměř bezvýhodná. S tím se Chruščov, podporovaný Mikojanem, nemohl a nechtěl v žádném případě smířit.

„Ponechat mladou kubánskou revoluci na pospas osudu by vedlo ke ztrátě věrohodnosti a prestiže Sovětského svazu. A mě samotného by všichni pokládali za žvanila...“, častokrát opakoval.

V následujících týdnech rozhodování o spolehlivém zajištění bezpečnosti Kubánské republiky soužilo Nikitu Sergejeviče „ve dne v noci, a dokonce i ve snech“. Při hledání řešení s tím souvisejících problémů jej pronásledovala „noční můry“.³⁵

Uvažování o této pro něj zásadní otázce bylo ovlivňováno mnoha událostmi, okolnostmi, osobními zkušenostmi, tajnými informacemi, ale i nahodilými jevy. Jedním z relativně náhodných podnětů se možná stala Kennedyho poznámka na tiskové konferenci v Bílém domě 7. března 1962. Prezident odpovídal na dotaz jednoho žurnalisty ohledně jeho stanoviska k vytváření pásme bez jaderných zbraní. Řekl, že jak na fóru OSN, tak i mimo něj vzniklo kolem této otázky mnoho složitých a dosud nezodpovězených otázek. Nakonec jakoby mimochodem poznamenal, že vytvoření bezjaderného pásma by v podstatě ztratilo smysl, kdy v případě střetu mezi některými státy by mohla být raketa s nukleární náloží vypálena na ten či onen stát mimo takovou zónu třeba ze vzdálenosti pěti tisíc mil.³⁶

Jeho slova si Chruščov vyložil po svém. Zdá se, že Američané nepřikládají zóně bez raketo-nukleárních zbraní podstatný význam. Asi by jim tedy nemělo vadit, kdyby sovětské rakety středního a středně dalekého doletu byly umístěny poblíž hranic Spojených států, podobně jako jsou americké rakety *Jupiter* rozmístěny nedaleko od nás v Turecku a poměrně blízko i v Itálii. Ostatně rakety *Thor* na základnách ve Velké Británii vybudovaných koncem padesátých a počátkem šedesátých let také nejsou daleko.³⁷ Navíc

³⁵ Tamtéž, s. 443.

³⁶ BESCHLOSS, M. R., c. d., s. 384.

³⁷ Raketa středního doletu *Jupiter PGM-19* (MRBM). Střela s přesným naváděním a termonukleární hlavicí o síle 1,1 Mt TNT. Dolet přibližně 2500 km. Patnáct střel tohoto typu s odpalovacím kompletem bylo v letech 1959–1961 dislokováno poblíž Izmiru a Incerliku v Turecku a 30 střel u městečka Gioia Del Colle v jihoitalské provincii Bari. Rake-ty středně dalekého doletu typu *Thor PGM-17* (IRBM) měly dosah přes 2800 km. Patnáct střel s odpalovacím zařízením a příslušným počtem termonukleárních hlavic o síle 1,1 Mt

sovětské velení může nyní na rozdíl od stavu v únoru již počítat s dostatečným počtem raket podobného typu – *R-12* a *R-14*.³⁸

Souběh Chruščovových úvah se strategickými bezpečnostními opatřeními k „ochraně“ západních hranic prováděných velením RVSN (*Raketnyje vojska strategičeskovo naznačenija*, Raketová vojska strategického určení) ho nejspíše přivedl k nové myšlence – přemístit větší část raket středního a středně dalekého doletu a nukleární munici přímo na Kubu, prostě blíž k americkým břehům. Ve výhodném časovém momentu následně vyhlásit jejich rozmístění na Kubě a přinutit tak Američany vzdát se přípravy jejího vojenského napadení a likvidace Castrova režimu.

Byl to riskantní nápad. Nechával si jej zprvu pro sebe. Nebyl si v té době zcela jist, zda jeho záměr má reálnou naději na úspěch. Později ve svých memoárech uvedl, že od samého počátku zevrubně probíral svou ideu se všemi členy předsednictva a nejvyššího velení. Zdaleka tomu tak nebylo. O svém nápadu se začal nejprve radit s jednotlivci, jimž důvěřoval. Chtěl s nimi zvážit všechna pro a proti a dohodnout se na základní variantě vojenské pomoci Kubě.

Někdy koncem dubna 1962 přdestřel svou myšlenku Mikojanovi. Podobně jako Chruščov také on jezdíval o víkendech do vládního rekreačního komplexu v Gorkách v podmoskevské oblasti. Podle Mikojanova syna Serga měl Nikita Sergejevič při společné procházce v zahradě předsedovy vily otci říci, že Kennedy stojí před nelehkým rozhodováním.

„Z depeší, které dostávám, se události v Karibiku vyvíjí nedobře,“ svěřil se mu. „Kennedy se niterně možná nechce smířit s použitím síly. Nemá ale dost pevnou pozici, aby odolal silnému nátlaku ze strany Pentagonu a CIA [...] Jeví se mi to tak, že invaze je nevyhnutelná. Proti Kubě se chystá nový úder. Vláda a velení se jistě budou chtít vyvarovat chyb, které přivodily krach vylovení v Zátocě prasat v dubnu minulého roku [...] Tentokrát nasadí nesrovnatelně mohutnější síly...“

„Za této situace,“ upřesnil, „nevidím jiné řešení než vyslat naše nukleární rakety středního doletu přímo na Kubu! Jejich rozvinutí na ostrově odra-

TNT se nacházelo na základnách u Feltwellu, Hemswellu, Driffieldu a North Luffenhamu ve Velké Británii.

³⁸ Vyšší počty těchto raketových komplexů urychleně vyrobených v závodech Južmaš v Dněpropetrovsku začaly být přesouvány k „obraně“ státních hranic a rozmísťovány na stanovištích v západní oblasti Běloruska. V Mozyru bylo zřízeno velitelství raketové divize a v Pinsku byla již vybudována základna pro zatím devět *R-12*. V okrese Priekule v Lotyšsku poblíž vesnic Vainode, Nikrace a Nigrande bylo dislokováno celkem deset raket *R-14*.

dí Američany od přípravy invaze. Možná potom ani nebude vůbec nutné je použít [...] Bude ovšem naprosto nezbytné provést takovou operaci co nejrychleji a v nejvyšším stupni utajení [...] Nejlépe v září nebo v říjnu, aby nebyla prozrazena před listopadovými volbami 1962...“³⁹

Po nich by prezidentovi zaslal memorandum o opatřeních skutečně-
ných k obraně Kuby. Tuto oficiální zprávu by snad přijal stejně tolerantně,
jako já jsem toleroval instalaci amerických raket v Turecku, Itálii a Velké Bri-
tánii. Narážel tím hlavně na turecké a v druhém plánu na italské základny rak-
et MRBM typu *Jupiter* a britské základny raket typu *Thor*.

Mikojan pokládal Chruščovovu myšlenku za riskantní. S razantní pod-
porou Fidelova režimu však naprosto souhlasil. Nicméně vyjádřil obavy, že
její uskutečnění by mohlo vyvolat mezinárodní krizi. Měl zejména pochyb-
nosti, zda přepravu raket, jejich rozmísťování a budování odpalovacích sta-
novišť, přesun početného „technického“ personálu, jakož i dovoz dalšího
potřebného vojenského materiálu, je možné utajit. Také upozornil, že před-
tím, než bude jeho návrh posuzován v předsednictvu, bude nezbytné pora-
dit se s Fidelem Castrem.

V těchto debatách Chruščov uznal, že vojenská pomoc v navrhované
podobě bude spojena s velkým rizikem. Přesto důrazně trval na tom, že „So-
větský svaz má povinnost učinit všechno, co je v jeho silách, aby ochránil
a udržel Kubu jako socialistický stát. Jeho existence se pro ostatní latinsko-
americké země stala zcela novým vzorem revoluce“...⁴⁰

„JEŽKA DO KAŤAT“

Počátkem května 1962, kdy již nastávaly teplejší dny a od moře vála osvěžu-
jící bríza, přijel Chruščov po prvomájové oslavě v Moskvě na tři dny opět
na svou oblíbenou dáču v Picundě. Odpočíval v pohodlném křesle pod slu-
nečníkem na písčné pláži a zamyšleně pozoroval lehce se vlnící mořskou
hladinu. Přemítal, jak svou myšlenku, o níž se nedávno zmínil Mikojanovi,
přeměnit v operační záměr. Trochu netrpělivě očekával návštěvu ministra

³⁹ GOLDENBERG, M., *Intervju s Sergo Mikojanom. Vjestnik n. 13 (197), 10. ijun-
ja, 1997.* MIKOJAN, Sergo A., *Anatomija karibskovo krizisa*, Moskva 2006, s. 562–568;
FURSENKO, Aleksandr – NAFTALI, Timothy, „One Hell of a Gamble“: *Khrushchev,
Castro and Kennedy, 1958–1964*, New York 1997, s. 238–239.

⁴⁰ CRANKSHAW, Edward (ed.), *Khrushchev Remembers*, Boston 1971, s. 545.